

Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder

TILSYNSRAPPORT

Skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen

Vest-Agder fylkeskommune – Kvadraturen skolesenter

Sendes til:
Vest-Agder fylkeskommune
ved fylkesrådmann Tine Sundtoft

Vår referanse: 2016/2041
KONTAKTPERSON I FYLKESKOMMUNEN:
Marianne Lorentzen

FYLKESMANNENS TILSYNSGRUPPE:
Kari Skogen
Maiken Messel, tilsynsleder

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	3
1. Innledning	4
2. Om tilsynet med Vest-Agder fylkeskommune – Kvadraturen skolesenter	4
2.1 Fylkesmannen fører tilsyn med offentlige skoler	4
2.2 Tema for tilsynet.....	4
2.3 Om gjennomføringen av tilsynet	5
3. Skolens arbeid med opplæringen i fag	5
3.1 Rettslige krav	5
3.2 Fylkesmannens undersøkelser	6
3.3 Fylkesmannens vurderinger.....	8
3.4 Fylkesmannens konklusjon.....	9
4. Undervisvurdering for å øke elevens læringsutbytte	9
4.1 Rettslige krav	9
4.2 Fylkesmannens undersøkelser	11
4.3 Fylkesmannens vurderinger.....	12
4.4 Fylkesmannens konklusjon.....	13
5. Undervisvurdering som grunnlag for tilpasset opplæring og spesialundervisning	13
5.1 Rettslige krav	13
5.2 Fylkesmannens undersøkelser	14
5.3 Fylkesmannens vurderinger.....	15
5.4 Fylkesmannens konklusjon.....	16
6. Vurdering av behov for særskilt språkopplæring	16
6.1 Rettslige krav	16
6.2 Fylkesmannens undersøkelser	16
6.3 Fylkesmannens vurderinger.....	17
6.4 Fylkesmannens konklusjon.....	18
7. Frist for retting av brudd på regelverket	18
8. Skoleeiers frist til å rette	20
Vedlegg: Dokumentasjonsgrunnlaget	21

Sammendrag

Det overordnede formålet med tilsynet er å bidra til at alle elever får et godt utbytte av opplæringen.

Hovedpunkter i tilsynet vil være:

- Skolens arbeid med opplæringen i fag
- Undervisvurdering for å øke elevenes læringsutbytte
- Undervisvurdering som grunnlag for tilpasset opplæring og spesialundervisning
- Vurdering av behov for særskilt språkopplæring

Tilsynet skal bidra til at fylkeskommunen som skoleeier sørger for at elevene:

- får kjennskap til og opplæring i målene som gjelder for opplæringen
- får tilbakemeldinger og involveres i eget læringsarbeid for å øke sitt utbytte av opplæringen
- får vurdert kontinuerlig hvilket utbytte de har av opplæringen
- blir fulgt opp og får nødvendig tilrettelegging når utbytte av opplæringen ikke er tilfredsstillende

- Gjennomføring

Fylkesmannen baserer sine vurderinger på innsendte egenvurderinger med vedlegg i RefLex, på innsendt dokumentasjon ellers, på spørreskjema til elevene og på samtaler og intervjuer jf. vedlegg.

Det ble avholdt sluttmøte 13.06.16 hvor Fylkesmannen gikk gjennom og begrunnet konklusjonene. Fylkeskommunen fikk frist til 01.07.16 til å kommentere rapportens beskrivelse av funn og konklusjoner. Disse er mottatt og innarbeidet i denne endelige rapporten.

- Avdekkede brudd på regelverket

Fylkesmannen har konkludert med at skolen ikke har en innarbeidet fremgangsmåte for å sikre at IO-planene for elever med spesialundervisning blir samordnet med den ordinære opplæringen og klassens plan.

Skolen har ikke en innarbeidet framgangsmåte som sikrer elevenes rett til å få halvårsvurderinger uten karakter i tillegg til halvårsvurderingene med karakter. Disse skal gi elevene informasjon om hvor de står i faget og hva de må gjøre for å øke kompetansen. De kan gis skriftlig eller muntlig.

Skolen oppfyller heller ikke retten elever med annet morsmål enn norsk har til å få vurdert om de har nok kunnskaper i norsk til å kunne følge den vanlige undervisningen. Dersom de ikke har nok kunnskaper, skal skolen gjøre en individuell vurdering av hvilken opplæring eleven trenger for å kunne få utbytte av opplæringen. Skolen skal gi en vurdering av både særskilt norskopplæring, tospråklig opplæring i andre fag og morsmålsopplæring som aktuelle hjelpetiltak og vise dette i enkeltvedtaket.

- Status på rapporten og veien videre.

Rapporten er endelig og fylkeskommunen får frist til 15.10.16 til å rette.

1. Innledning

Fylkesmannen åpnet 22.02.16 tilsyn med skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen i Vest-Agder fylkeskommune. Undersøkelsene har vært på skolenivå ved Kvadraturen skolesenter.

Felles nasjonalt tilsyn 2014-17 handler om skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen og består av tre områder for tilsyn: Skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen (som denne rapporten omhandler), forvaltningskompetanse (se tidligere rapport) og skolebasert vurdering (se egen rapport). Utdanningsdirektoratet har utarbeidet veiledningsmateriell¹ knyttet til tilsynet, og Fylkesmannen har gjennomført informasjons- og veiledningssamlinger.

Det er fylkeskommunen som skoleeier som har det overordnede ansvaret for at kravene i opplæringsloven blir overholdt, jf. opplæringsloven § 13-10 første ledd. Skoleeier er derfor adressat for denne tilsynsrapporten.

I denne tilsynsrapporten er det fastsatt frist for retting av brudd på regelverket som er avdekket under tilsynet. Fristen er 15.10.16. Dersom brudd på regelverket ikke er rettet innen fristen, vil Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder vedta pålegg om retting med hjemmel i kommuneloven § 60 d. Et eventuelt pålegg om retting vil ha status som enkeltvedtak og vil kunne påklages, jf. forvaltningsloven kapittel VI.

2. Om tilsynet med Vest-Agder fylkeskommune – Kvadraturen skolesenter

2.1 Fylkesmannen fører tilsyn med offentlige skoler

Fylkesmannen fører tilsyn med offentlige skoler jf. opplæringsloven § 14-1 første ledd, jf. kommuneloven kap. 10 A. Fylkesmannens tilsyn på opplæringsområdet er lovlighetstilsyn jf. kommuneloven § 60 b. Fylkesmannens tilsyn med offentlige skoler er myndighetsutøvelse og skjer i samsvar med forvaltningsrettens regler for dette.

I de tilfeller Fylkesmannen konkluderer med at et rettslig krav ikke er oppfylt, betegnes dette som brudd på regelverket, uavhengig av om det er opplæringsloven eller forskrifter fastsatt i medhold av denne, som er brutt.

2.2 Tema for tilsynet

Temaet for tilsynet er rettet mot skolens kjernevirksomhet: skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen. Det overordnede formålet med tilsynet er å bidra til at alle elever får et godt utbytte av opplæringen.

Hovedpunkter i tilsynet vil være:

- Skolens arbeid med opplæringen i fag
- Underveisvurdering for å øke elevenes læringsutbytte
- Underveisvurdering som grunnlag for tilpasset opplæring og spesialundervisning
- Vurdering av behov for særskilt språkopplæring

Tilsynet skal bidra til at skoleeier som ansvarlig sørger for at elevene:

- får kjennskap til og opplæring i målene som gjelder for opplæringen
- får tilbakemeldinger og involveres i eget læringsarbeid for å øke sitt utbytte av opplæringen

¹ <http://www.udir.no/Regelverk/regelverk/tilsyn/>

- får vurdert kontinuerlig hvilket utbytte de har av opplæringen
- blir fulgt opp og får nødvendig tilrettelegging når utbytte av opplæringen ikke er tilfredsstillende

I tilsynet vurderer vi om elevene får dette på Kvadraturen skolesenter.

Manglende etterlevelse av regelverket kan medføre at elevene ikke får realisert sine muligheter eller får lite utbytte av opplæringen.

2.3 Om gjennomføringen av tilsynet

Tilsyn med Vest-Agder fylkeskommune ble åpnet gjennom brev 22.02.16. Skoleeier er blitt pålagt å legge frem dokumentasjon for Fylkesmannen med hjemmel i kommuneloven § 60 c.

Fylkesmannens vurderinger og konklusjoner er basert på skriftlig dokumentasjon og opplysninger fra intervju, se vedlegg. Ledelsen og faglærere i norsk, kroppsøving og helsefremmende arbeid på Vg1 helse- og oppvekstfag har besvart egenvurderingene i RefLex og lagt ved dokumentasjon. Disse er også intervjuet. Elevene på utdanningsprogrammet på trinnet har besvart spørreundersøkelsen og vi har hatt samtale med en gruppe elever.

3. Skolens arbeid med opplæringen i fag

3.1 Rettslige krav

Nedenfor har vi oppgitt de rettslige kravene for tilsynet med skolens arbeid med opplæringen i fag. Vi viser også til hvilke bestemmelser i opplæringsloven og forskrift til opplæringsloven kravene er knyttet til.

Rektor skal sikre at opplæringens innhold er knyttet til kompetansemål i faget

Undervisningspersonalet skal tilrettelegge og gjennomføre opplæringen etter Læreplanverket for Kunnskapsløftet (LK06), jf. opplæringsloven § 3-4 og forskrift til opplæringsloven § 1-3. Det betyr at opplæringen skal ha et innhold som bygger på kompetansemålene i læreplanen og bidrar til at disse blir nådd. Rektor må organisere skolen slik at dette blir ivaretatt, jf. opplæringsloven § 3-4.

Rektor skal sikre at undervisningspersonalet ivaretar elevens rett til å kjenne til mål for opplæring og hva som blir vektlagt i vurdering av elevens kompetanse.

Underveivurdering skal brukes som et redskap i læreprosessen og bidra til å forbedre opplæringen, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-11. Eleven skal kjenne til hva som er målene for opplæringen og hva som vektlegges i vurderingen av hans eller hennes kompetanse, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-1. Det betyr at elevene må kjenne til kompetansemålene i læreplanene for fagene, og at de er grunnlaget for vurderingen av elevens kompetanse. De skal også kjenne til hva læreren vektlegger når læreren vurderer et arbeid. Fra og med 8. trinn skal elevene kjenne til hva som skal til for å oppnå de ulike karakterene. Rektor må organisere skolen for å sikre at undervisningspersonalet formidler dette til elevene.

Rektor skal sikre at opplæringen dekker alle kompetansemålene på hovedtrinnet / i faget og de individuelle opplæringsmålene i IOP.

Undervisningspersonalet skal tilrettelegge og gjennomføre opplæringen etter LK06, jf. opplæringsloven § 3-4 og forskrift til opplæringsloven § 1-3. For de fleste fag i grunnskolen og for noen fag i videregående skole er kompetansemålene satt per hovedtrinn eller etter flere års opplæring. I slike tilfeller må rektor sikre at elevene får

opplæring i alle kompetansemålene i faget / på hovedtrinnet gjennom opplæringsløpet. En elev som får spesialundervisning, kan ha unntak fra kompetansemålene i de ordinære læreplanene, jf. opplæringsloven § 5-5. Gjeldende opplæringsmål for eleven skal fremgå av en individuell opplæringsplan (IOP). Skolen må sikre at elevens opplæring dekker de individuelle opplæringsmålene.

Alle elever som har vedtak om spesialundervisning, skal ha IOP.

Skolen skal utarbeide en individuell opplæringsplan (IOP) for alle elever som får spesialundervisning, jf. opplæringsloven § 5-5. Det må fremgå av IOP-en hvilket tidsintervall den gjelder for.

Innholdet i IOP-en skal samsvare med enkeltvedtaket når det gjelder innholdet i opplæringen og synliggjøre eventuelle avvik fra LK06.

IOP-en skal vise mål for og innholdet i opplæringen og hvordan opplæringen skal gjennomføres, jf. opplæringsloven § 5-5. Reglene for innhold i opplæringen gjelder så langt de passer for spesialundervisningen. Det kan medføre at målene for opplæringen avviker fra kompetansemålene i læreplanene i LK06.

Før skolen/skoleeier gjør et enkeltvedtak om spesialundervisning, skal PPT utarbeide en sakkyndig vurdering. Den sakkyndige vurderingen skal gi tilrådning om innholdet i opplæringen, blant annet realistiske opplæringsmål for eleven og hvilken opplæring som gir eleven et forsvarlig opplæringstilbud. Vedtaket om spesialundervisning skal bygge på den sakkyndige vurderingen, og eventuelle avvik må begrunnes. Vedtaket om spesialundervisning fastsetter rammene for opplæringen og dermed innholdet i IOP-en. IOP-en kan først tas i bruk etter at det er fattet enkeltvedtaket om spesialundervisning.

IOP-en må ha egne mål for opplæringen når elevens opplæring avviker fra ordinære læreplaner, og skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte for å sikre at IOP-en er samordnet med den ordinære opplæringsplanen (klassens) planer.

Reglene om innhold i opplæringen (kompetansemålene i læreplanene) gjelder for spesialundervisning så langt de passer, jf. § 5-5 i opplæringsloven. Skolen skal legge vekt på utviklingsmulighetene for eleven og de opplæringsmålene som er realistiske innenfor det samme totale undervisningstimetallet som for andre elever, jf. opplæringsloven § 5-1. Den individuelle opplæringsplanen skal vise målene for opplæringen, jf. opplæringsloven § 5-5. Dersom vedtaket om spesialundervisning ikke inneholder avvik fra LK06, eller bare angir færre kompetansemål i et fag enn i den ordinære læreplanen, må dette også komme klart frem i IOP-en. Det må også komme klart frem i hvilke fag eller deler av fag eleven eventuelt skal følge ordinær opplæring (i klassen). Skolen må ha en fremgangsmåte som angir hvordan spesialundervisningen og den ordinære opplæringen skal ses i sammenheng / arbeide sammen i slike tilfeller. Fremgangsmåten må være kjent og innarbeidet av de som har ansvaret for å utvikle IOP-en og for å gjennomføre opplæringen.

3.2 Fylkesmannens undersøkelser

For å sikre at lærerne knytter opplæringsplanens innhold til kompetansemålene i fagene, stiller ledelsen krav om at det skal utarbeides periodeplaner og halvårsplaner på grunnlag av læreplanene. Planene som utarbeides legges åpent på LMS for rektor og avdelingsledere for gjennomsyn og informasjon. Det settes av tid til dette arbeidet på planleggingsdager og fagmøter gjennom året. Lærerne vurderer i ulik grad at ledelsen har et system for å sikre dette og det gjøres ulikt i praksis. Det er i RefLex lagt ved eksempler på periodeplaner og et skjermbilde fra It's Learning som viser hvordan arbeidsplaner for uker blir lagt ut.

Ledelsen skriver i RefLex: «En del av det lokale arbeidet med læreplanene er å bryte ned kompetansemålene og på den måten lage kjennetegn på måloppnåelse og/eller kriterier for vurdering. På skolen er det noe ulik praksis på hvor langt denne prosessen er kommet. I en del fag er dette gjort på nasjonalt nivå. Det har vært prosesser omkring dette i flere år både på skolenivå, i avdeling og team og i fagmøter. Fagforum (vaf sit opplegg for utviklingsarbeid og delekultur) har også vært involvert i dette arbeidet. Mange har laget skjematiske læringstrapper hvor kompetansen er beskrevet på lavt, middels og høgt nivå. Fordelen med disse er at det er et godt redskap for veiledning og fremovermelding i elevenes læringsarbeid.»

Det er lagt ved Årsplan norsk Vg2 som eksempel. Denne inneholder kompetansemålene i LK06, sidetall i boka, oppgaver til elevene og rubrikk for om vurdering er muntlig eller skriftlig. Forslag til årsplan for Naturfag 2 (2015/16) inneholder kompetansemålene i LK06 og tidsmessig fordeling av kapitlene i boka.

Eksempel på operasjonalisering av kompetansemål fra helsefremmende arbeid Vg1:
Kompetansemål

Du skal kunne sette sammen enkle måltider og vurdere energi- og næringsinnholdet i tråd med tilrådingen om et sunt kosthold fra helsemyndighetene.

(det er denne kompetansen som skal vurderes på slutten av skoleåret)

Læringsmål/kjennetegn på måloppnåelse

- kunne forklare hva næringsstoffer er
- kunne navn på næringsstoffene og forklare hvilken rolle de har i kroppen
- velge matvarer som er sunne og gode kilder for karbohydrater, fett, proteiner, vitaminer, mineraler og antioksidanter
- kunne plassere matvarer i matvaregruppene (kostsirkelen)

Lærerne i norsk og helsefremmende arbeid bekrefter at organiseringen på skolen er som ledelsen sier – med møter der de legger vekt på å arbeide med kompetansemål. Det ser ut til at kroppsøvingslærerne kun referer til planen og til internt samarbeid innen kroppsøving.

Oppfølgingen av at lærerne skal ivareta elevenes rett til å kjenne målene for opplæringen og hva som blir vektlagt i vurderingen er delegert til avdelingslederne. Det har vært arbeidet med kjennetegn på måloppnåelse og vurdering for læring på skolen i flere år på skole-, avdelings- og teamnivå. Men det er fortsatt ulikt hvor langt man har kommet i avdelinger og team/fag. Mange har laget skjematiske læringstrapper hvor kompetansen er beskrevet på lavt, middels og høgt nivå. Eksempel fra Helse og oppvekstfag Vg1 viser at ett kompetansemål er operasjonalisert til flere konkrete læringsmål som er enkle for elevene å forstå. Andre har års- og ukeplaner med kompetansemålene slik de er formulert i LK06.

På yrkesfaglige utdanningsprogrammer i videregående skole gjelder de fleste læreplanene for ett år av gangen, med unntak av fellesfagene norsk, engelsk og kroppsøving. Ledelsen kan følge opp at opplæringen samlet dekker alle kompetansemålene gjennom planene som er lagt ut til elevene på læringsplattformen. Skolen har fagkoordinatorer som bl.a. har som oppgave å samordne dette.

Når det gjelder ledelsens ansvar for å gi føringer og følge opp at opplæringen samlet dekker de individuelle opplæringsmålene i IOP, blir dette bekreftet med at rektor/avdelingsleder skriver under på IOP og årsrapport. Det bekreftes av lærerne at rektor legger vekt på dette i møter, bl.a. på de tre planleggingsdagene ved skolestart.

Før skolen lager en IOP, skal rektor ha gjort et enkeltvedtak som fastsetter krav til innholdet i spesialundervisningen. Vedtaket skal også vise om eleven skal ha avvik fra ordinær læreplan. Vedtaket er førende for innholdet i IOP-en. Med avvik fra LK06 menes at eleven har færre mål og/eller andre mål enn det som er fastsatt for trinnet. Det er

også avvik når eleven har mål på lavere nivå enn det som elevene ordinært følger på trinnet.

Fellesfaget kroppsøving på Vg1 Helse- og oppvekstfag har ingen elever med IOP etter vedtak om spesialundervisning. Lærerne i fellesfaget norsk og programfaget helsefremmende arbeid forklarer hvordan kontaktlærer har ansvar for IOP i samarbeid med fagteam og spesialpedagoger. Det brukes litt ulike begreper i forklaringene.

Ifølge ledelsen utarbeides IOP-en av faglæreren i den læringsgruppen eleven tilhører sammen med spesialpedagog(er) som er med i opplæringen. Teammøtene er arenaen hvor dette diskuteres og endres kontinuerlig etter behov.

Lærerne opplyser at kontaktlærer og spesialpedagog har ansvaret for oppfølgingen av elever med IOP. Lærerne har ikke kjennskap til rutiner for å trekke elevenes IOP inn i opplæringen utover de timer og fag som inngår i denne. De ser det som en fordel for elevene om også lærerne i andre fag hadde blitt involvert for å sikre at det tas hensyn til elevenes behov også utover timene med spesialundervisning.

Ifølge instruks for kontaktlærere har disse *«ansvaret for at teamet utarbeider en individuell opplæringsplan IOP i samråd med elev og foresatte. Et egen IOP-mal er utarbeidet for dette. Ved skoleårets slutt skriver kontaktlæreren en rapport som viser hvordan det har gått med eleven.»*

Enkeltvedtakene fylles ut i maler som har ferdig oppsett som skjema med plass til utfylling, bl.a. av fag (som eleven skal få spesialundervisning i), innhold (om eleven skal følge alle mål i LK06 eller viser til utvalgte mål i IOP), omfang (tidsressurs i årstimer), organisering (her kan beskrivelsen være upresis, gi alternativer) og vurdering (om eleven skal få vurdering med karakter eller ikke).

Enkeltvedtaket har også avkrysningsrubrikker for om enkeltvedtaket er i samsvar med sakkyndig vurdering eller ikke. Det er krysset av for samsvar i de eksemplene vi har mottatt. Norsk lærerne påpeker at det ikke alltid er samsvar mellom sakkyndig vurdering og enkeltvedtak når det gjelder omfanget av opplæringen. Innholdsmessig klarer de ofte likevel å gi eleven opplæring etter behovet gjennom å tilpasse. På yrkesfag er klassene små og det gir bedre rom for tilpasning. Spesialundervisningen foregår også hovedsakelig i klassen slik at eleven ikke lett blir stigmatisert, og spesialpedagogen kan også hjelpe andre elever når det passer sånn.

Enkeltvedtakene som oppgir at opplæringen skal følge *«utvalgte mål»* følges av en IOP som angir kompetansemål for eleven. Eksemplene viser at elever som har grunnkompetanse som mål, får tilbud om utvidet praksis hele skoledager uten at det går fram hvordan dette samordnes med klassens plan og opplæringen i fagene på skolen.

3.3 Fylkesmannens vurderinger

Fylkesmannen skal vurdere om ledelsen har systemer for å sikre at lærernes plikter og elevens rettigheter blir oppfylt. I det legger vi at ledelsen både må gi føringer og ha oppfølging. Vi legger vekt på ledelsens egen vurdering og lærernes opplevelse av ledelsens styring.

Ledelsen minner lærerne om å legge periodeplanene og halvårsplanene med kompetansemål på læringsplattformen og sjekker at dette gjøres. Verken lærerne eller elevene har bekreftet ledelsens utsagn om at *«disse gjennomgås sammen med elevene jevnlig.»* De har i noen grad bekreftet at *«det er tydelige læringsmål for hver læringsøkt.»* Vi legger derfor til grunn at dette i praksis utføres forskjellig og i ulik grad.

Man kan spørre seg om dette er tilstrekkelig for å sikre at opplæringen samlet dekker alle kompetansemålene i faget og at elevene blir kjent med kompetansemålene i det enkelte

faget. Fylkesmannen legger til grunn at ledelsen har gitt føringer, men vurderer at det er et forbedringspotensial på oppfølgingen og kvaliteten i systemet.

Vi legger vekt på at skolen har satt i verk et utviklingsarbeid som blant annet har som mål at elevene skal oppleve mestring og læring «gjennom aktive framovermeldinger og tydelige læringsmål.» Vi forutsetter at dette arbeidet får økt fokus og ses i sammenheng med nytt varslet tema om «*elevenes læringsutbytte.*»

Vi legger til grunn at ledelsen har lagt til rette for kurs og internt samarbeid med formål å heve lærernes kompetanse i vurdering og hva som skal vektlegges i vurdering for læring. Fortsatt anser vi dette som et utviklingsarbeid på skolen og vi forutsetter at dette vil gjøre lærerne bedre i stand til å forklare elevene hva som blir vektlagt i vurderingen av deres kompetanse. Foreløpig er lærerne etter vår oppfatning i ulik grad i stand til å ivareta denne retten for elevene.

Enkeltvedtakene skal være førende for innholdet i IOP-en. Vedtakene er lite beskrivende når det gjelder innholdet i opplæringen og viser generelt til at avvik vil bli beskrevet i IOP. Med avvik fra LK06 menes at eleven har færre mål og/eller andre mål enn det som er fastsatt for trinnet. De eksemplene vi har mottatt har ikke avvik i IOP uten at det er nevnt i vedtaket at det vil bli avvik. Dette gir svært stor grad av frihet til lærerne og svært liten forutsigbarhet til eleven og foreldrene, noe som vi vurderer som en rettsikkerhetsrisiko siden det bare er enkeltvedtaket det kan klages på.

Vi ser av eksemplene på IOP at det går fram om eleven skal følge de ordinære læreplanene eller ha egne mål. Det går imidlertid ikke fram hvordan opplæringen samordnes med klassens plan. Særlig når elever får praktisk opplæring utenfor skolen er dette en utfordring som det må ryddes opp i.

3.4 Fylkesmannens konklusjon

Fylkesmannen mener at skolens praksis kan sies å ligge innenfor minstekravene som er vurdert i dette tilsynet når det gjelder innarbeidet system for å sikre at undervisningen er knyttet opp mot kompetansemålene og at opplæringen generelt omfatter alle målene i LK06. Dette er likevel ikke en garanti for at dette alltid gjøres.

Generelt informerer lærerne elevene om målene for opplæringen og hva som vektlegges i vurderingen. Dette er likevel ikke en garanti for at alle elevene får den informasjonen de skal ha og at de forstår den. Skolen må jobbe videre med denne utfordringen.

Ved samsvaret mellom enkeltvedtaket og IOP er etter vår oppfatning utformingen av enkeltvedtaket den største utfordringen. Det ser ut som om utformingen av IOP har vært jobbet godt med, men skolen har et potensial for å gjøre enkeltvedtaket klarere og mer presist.

Vi har likevel ikke funnet noen innarbeidet fremgangsmåte for å sikre at IOP-en er samordnet med den ordinære opplæringen (klassens planer).

4. Underveisvurdering for å øke elevens læringsutbytte

4.1 Rettslige krav

Nedenfor har vi oppgitt de rettslige kravene for tilsynet med skolens arbeid med underveisvurdering for å øke elevens læringsutbytte av opplæringen. Vi viser også til hvilke bestemmelser i opplæringsloven og/eller i forskrift til opplæringsloven kravene er knyttet til.

Elevene skal få veiledning i hvilke kompetansemål fra LK06 eller mål i IOP-en som opplæringen er knyttet til.

Elevene skal gjøres kjent med målene for opplæringen, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-1. Dette gjelder for alle årstrinn og gjelder også for elever med individuelle mål i en IOP. Elevene skal gjøres i stand til å forstå hva de skal lære, og hva som er formålet med opplæringen. Lærerne gjennomfører opplæringen og må kommunisere dette til elevene.

Elevene skal få veiledning i hva det legges vekt på i vurderingen i faget.

Eleven skal kjenne til hva som vektlegges i vurderingen av hans eller hennes kompetanse, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-1. Det betyr at elevene skal kjenne til hva som kjennetegner ulik grad av kompetanse, og hva det legges vekt på i vurderingen av en prestasjon. Kravet til at det skal være kjent for eleven, innebærer at det ikke holder at informasjonen ligger på Internett eller kan fås ved å spørre læreren. Lærerne må kommunisere grunnlaget for vurderingen til elevene.

Elevene skal få tilbakemeldinger på hva de mestrer, og veiledning i hva de må gjøre for å øke sin kompetanse.

Vurderingen underveis i opplæringen skal gi god tilbakemelding og rettledning til eleven og være et redskap i læreprosessen, jf. forskrift til opplæringsloven §§ 3-2 og 3-11. Underveisvurdering skal bidra til at eleven øker sin kompetanse i fag, jf. forskriften § 3-11. Underveisvurderingen skal gis løpende og systematisk, den kan både være skriftlig og muntlig, skal inneholde begrunnet informasjon om kompetansen til eleven og skal gis med sikte på faglig utvikling.

Elevene skal involveres i vurderingen av eget læringsarbeid.

Elevene skal delta aktivt i vurderingen av eget arbeid, egen kompetanse og egen faglig utvikling, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-12. Lærerne må sørge for at elevene involveres i dette. Elevens egenvurdering skal være en del av underveisvurderingen.

Elevene skal fra og med 8. årstrinn få halvårsvurdering midt i opplæringsperioden i alle fag og på slutten av opplæringsåret i fag som ikke er avsluttet. Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at lærerne i halvårsvurderingen gir informasjon om elevenes kompetanse i fagene og veiledning om hvordan elevene kan øke kompetansen sin.

Halvårsvurdering i fag er en del av underveisvurderingen og skal uttrykke elevens kompetanse knyttet til kompetansemålene i læreplanverket, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-13. Halvårsvurdering skal også gi veiledning i hvordan eleven kan øke kompetansen sin i faget.

Halvårsvurdering uten karakter skal elevene få gjennom hele grunnopplæringen. Dette gjelder alle elever uavhengig av vedtak og type opplæring. Vurderingen kan være både skriftlig og muntlig.

Fra og med 8. årstrinn skal halvårsvurdering både med og uten karakter gjennomføres midt i opplæringsperioden og på slutten av opplæringsåret dersom faget ikke blir avsluttet. Halvårsvurderingen med og uten karakter gjenspeiler da den samme kompetansen.

Skolen må gjennomføre halvårsvurderinger på riktig tidspunkt og ha en innarbeidet fremgangsmåte for at innhold er i samsvar med forskriften.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at årsrapporten inneholder en vurdering av elevens utvikling ut fra målene i IOP-en.

For elever med spesialundervisning skal skolen, i tillegg til halvårsvurdering med og uten karakter, en gang i året utarbeide en skriftlig rapport. Rapporten skal blant annet gi vurdering av elevens utvikling i forhold til målene i IOP, jf. opplæringsloven § 5-5.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at årsrapporter gis på riktige tidspunkt og har et innhold i samsvar med forskriften.

4.2 Fylkesmannens undersøkelser

Lærerne bruker ulike måter, muntlig og skriftlig, for å informere elevene om målene i læreplanene og målene for hva de skal lære på kortere sikt (uke, time). Mange utarbeider også mål for oppgaver som elever skal jobbe med, gjerne operasjonalisert og konkretisert slik at eleven kan finne sitt nivå for måloppnåelse. Lærerne beskriver også hvordan de i ulike situasjoner både for kassen og individuelt, veileder elevene om hva som legges vekt på i vurderingen.

Lærerne har svart i RefLex at de gjør det på ulike måter. Elevsvarene på spørreskjemaene er sprikende mellom de tre fagene. Fra 60 – 100 % mener at de får slik informasjon.

Elevene mener at de får oppgitt mål på kort sikt på tavla og på It's Learning. De har fått læreplaner men de er i liten grad gjennomgått og forklart. Det er lettere å orientere seg på læreplanen i programfag enn i norsk der man forholder seg til flere mål samtidig.

Lærerne i programfaget helsefremmende arbeid opplyser at deres team har jobbet mye med vurdering for læring de siste par årene etter pålegg fra avdelingsleder, og at dette også har vært tema på fellesmøter på skolen. De mener selv at mange timer i faget er viktig for å kunne praktisere dette og de ser at det gir bedre læring for elevene. Samtidig nevner de at lærerne i kroppsøving faget ikke deltar i dette.

I kroppsøving har lærerne utarbeidet skriv til elevene om «*Hvordan blir du vurdert i kroppsøving på Kvadraturen skolesenter*» og hva som blir vektlagt i vurdering av elevens kompetanse. Lærerne opplyser at de prater til elevene om vurdering gjennom hele skoleåret. Hvis elevene ikke har fått svar på hvor de står eller hva de bør gjøre for å bli bedre i faget, kan de ta kontakt med en av lærerne på teamet. Kroppsøvingslærerne har så mange elever å forholde seg til at de ikke kan ha tid til individuelle samtaler med hver enkelt.

Tilbakemeldinger til elevene på hva de mestrer i fagene gis i de andre fagene skriftlig på skriftlig arbeid og noen ganger også etter muntlig fremføring. Samtidig mener lærerne at de gir veiledning om hva elevene bør gjøre for å øke sin kompetanse i faget. I tillegg gis det muntlige tilbakemeldinger og framovermeldinger i vurderingssamtaler. Lærere opplyser at de gjerne skulle ha hatt tid til å gi flere muntlige tilbakemeldinger underveis i året.

På spørreskjemaene svarer 46-79 % av elevene at de får tilbakemelding av lærerne på hva de mestrer i de ulike fagene. Noe høyere prosentandel, 50-86 %, svarer at de får tilbakemelding om hva de må gjøre for å øke sin kompetanse.

Kontaktlærersamtalene og fagsamtalene kommer svært ulikt ut på fagene. Kroppsøving skiller seg negativt ut. Elevene og lærerne forklarte at det er opp til elevene om de ønsker å snakke med lærerne i kroppsøving for å få nærmere beskjed ut over tilbakemeldingene som ligger på læringsplattformen. Det sier seg selv at det er stor forskjell på elevene om de benytter seg av denne anledningen eller ikke. Elevene vi samtalte med viste imidlertid stor forståelse for utfordringen kroppsøvingslærerne har med totimersfag og så mange elever.

Elevmedvirkning er ett av skolens satsningsområder med bakgrunn i resultater fra elevundersøkelsen. Egenvurdering av eleven brukes i noen grad etter muntlig forberedt fremleggelse i klassen. I noen tilfeller får også elevene vurdere seg selv etter skriftlig arbeid i programfag. I fellesfag synes det å være vanskelig å få til på grunn av tiden dette tar. Lærerne i programfaget har utviklet et mappesystem som også kan være egnet til å gi elevene et redskap for egenvurdering. Ved å operasjonalisere målene og la elevene delta i å sette seg mål, mener de at elevene kan svare på om de klarte å nå målene. Dette mener de skaper motivasjon hos elevene. Det demper også karakterpresset ved at elevene blir mer opptatt av læring og utvikling.

I kroppsøving har lærerne lagt ut egenvurderingsskjema for elevene på It's Learning slik at elevene kan vurdere seg selv. Dersom lærerne ser at det er stor forskjell mellom elevens egen vurdering og lærerens, tar de en samtale.

I spørreundersøkelsen har 47, 61 og 83 % av elevene svart at de involveres i eget vurderingsarbeid fordelt på de tre fagene.

Ifølge lærerne er det ikke en innarbeidet framgangsmåte på skolen at det skal gis halvårsvurdering uten karakter i tillegg til halvårsvurderingen med karakter, og det er heller ikke et krav fra ledelsen at det skal gjøres. Norsklærerne gir likevel elevene muntlig halvårsvurdering der måloppnåelse og arbeidsområder drøftes. Også lærerne i programfagene gjennomfører fagsamtaler med informasjon til elevene om deres kompetanse i faget ved halvårsvurderingen. Lærerne i kroppsøving gjennomfører ikke dette.

I kroppsøving får elevene fire vurderinger med tallkarakter i løpet av skoleåret, men ingen individuell samtale om vurdering. Hver lærer har i snitt ansvar for 150-200 elever. I praksis jobber tre lærere sammen på et team som har en rullerende plan for aktiviteter som elevene velger blant. De setter karakter på elevene etter hver tredje uke etter gjennomført treukers periodeplan som er lagt ut på It's Learning og hvor det på forhånd er fastsatt mål for perioden.

Skrijving av årsrapport oppgis å være kontaktlærers ansvar i samarbeid med faglærere/team og spesiallærere. Malen for årsrapport inneholder to kolonner hvor mål og delmål står i kolonne 1 og vurdering av måloppnåelse i kolonne 2. Rapporten underskrives av kontaktlærer, avdelingsleder og elev.

4.3 Fylkesmannens vurderinger

På spørsmål om lærerne veileder elevene om hvilke kompetansemål fra LK06 eller mål i IOP-en som opplæringen er knyttet til, har vi vurdert om lærerne forklarer målene i LK06 og IOP slik at det blir forståelig for elevene både hva de skal lære, og hva som er formålet med opplæringen.

Vi legger til grunn at læreplanene i LK06 er ulikt oppbygd, i den forstand at det er mer eller mindre sammenheng mellom hovedområdene, og at elevene i ulik grad forstår disse og den informasjonen som blir gitt av læreren. Det synes ikke å være et overordnet fokus på hva som er formålet med opplæringen i fagene. Slik vi oppfatter elevene har lærerne i noen tilfeller stort fokus på kortsiktige fragmenterte og operasjonaliserte mål, som i seg selv kan være greie å forstå. Men det er også viktig at disse settes inn i sammenhengen med fagets formål og kompetansemål for å skape motivasjon og forståelse hos elevene. Det virker som om dette ikke er gjennomgående praktisert blant lærerne på skolen og vi anbefaler at det jobbes mer med å sette større fokus på dette.

På bakgrunn av lærernes og elevenes redegjørelser legger vi til grunn at lærerne i noen grad forklarer elevene hva det legges vekt på i vurderingen, slik at det blir forståelig for elevene. Det samme gjelder tilbakemeldinger om hva elevene mestrer i fagene og at

lærerne forklarer elevene på en forståelig måte hva elevene må gjøre for å få økt måloppnåelse (kompetanse) i faget. Det er likevel store forskjeller mellom fagene og det gir skolen utfordringer.

Det er dokumentert at skolen har *elevmedvirkning* som ett av sine satsingsområder. Vi legger til grunn at dette begrepet favner mer enn at elevene skal delta i vurderingen av egen kompetanse slik det er spørsmål om i dett tilsynet. Vi har fått opplyst at lærerne i programfag jobber mye med å involvere elevene i vurderingen av eget læringsarbeid, mens det i norsk og kroppsøving skjer i mindre grad. Det jobbes med dette blant noen lærere på skolen, men det er fortsatt et stort forbedringspotensial og en utfordring for ledelsen å få alle med.

Skolen har ikke en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at lærerne gir informasjon om elevens kompetanse i fagene i halvårsvurdering uten karakter. Noen lærere gir slik informasjon i tilknytning til halvårsvurderingen med karakter, men det er på eget initiativ.

Skolen bruker mal for årsrapport hvor det er en rubrikk med plass for elevens individuelle mål og en for vurdering. Gjennom tilsendte eksempler av utfylte maler vurderer vi at skolen har en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at måloppnåelse vurderes opp mot det enkelte mål i IOP.

4.4 Fylkesmannens konklusjon

Lærerne informerer elevene om målene i fagene på ulike måter, og det er forskjeller på om det er klart nok for at elevene forstår det. Skolen har etter vår oppfatning et forbedringspotensial her, også i forhold til å forklare hvordan de kortsiktige læringsmålene fører til kompetansemål og formålet med faget.

Det er store forskjeller mellom måten lærerne forklarer elevene hva det legges vekt på i vurderingen, hvordan de beskriver for elevene hva de mestrer og konkretiserer hva elevene må gjøre for å få økt måloppnåelse i faget. Dette skal være forståelig for elevene og det skal samlet sett være egnet til å gi dem hjelp til å få større utbytte av opplæringen.

Det er en forutsetning for at elevene skal kunne delta i vurderingen av egen kompetanse at de forstår hva som legges vekt på og lærer å vurdere egne prestasjoner opp mot dette. Skolen har fortsatt et forbedringspotensial for i større grad å trekke elevene inn i vurderingen av egen kompetanse.

Skolen har ikke en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at lærerne i halvårsvurderingen gir informasjon om elevenes kompetanse i fagene og veiledning om hvordan elevene kan øke kompetansen sin. Skolen oppfylder dermed ikke kravet i forskriften og må innføre dette som en praksis for alle lærerne/fagene.

Årsrapport for elever med IOP følger en mal som sikrer at måloppnåelse vurderes opp mot de individuelle målene i IOP.

5. Underveisvurdering som grunnlag for tilpasset opplæring og spesialundervisning

5.1 Rettslige krav

Nedenfor har vi oppgitt de rettslige kravene for tilsynet med skolens arbeid med underveisvurdering som grunnlag for tilpasset opplæring og spesialundervisning. Vi viser

også til hvilke bestemmelser i opplæringsloven og i forskrift til opplæringsloven kravene er knyttet til.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at lærerne systematisk og løpende vurderer om alle elever har tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

Læreren skal, som en del av undervisvurderingen, vurdere om den enkelte eleven har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-11. Skolen må ha en kjent og innarbeidet fremgangsmåte slik at lærerne vurderer systematisk og løpende om elevene har tilfredsstillende utbytte av opplæringen.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at arbeidsmåter, vurderingspraksis og læringsmiljø blir vurdert for elever som ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, og basert på vurderingen må skolen eventuelt gjennomføre tiltak innenfor tilpasset opplæring.

Alle elever har krav på tilpasset opplæring, jf. opplæringsloven § 1-3. Dersom en elev ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, skal skolen først vurdere og eventuelt prøve ut tiltak innenfor det ordinære opplæringstilbudet, jf. opplæringsloven § 5-4. Skolen må se på om tiltak knyttet til arbeidsmåter, vurderingspraksis og arbeidsmiljø kan bidra til at eleven får tilfredsstillende utbytte av opplæringen. Fremgangsmåten for dette må være kjent og innarbeidet. Dette skal skolen gjøre før eleven eventuelt blir henvist til PPT for en sakkyndig vurdering med tanke på spesialundervisning.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte for å vurdere om elevene har behov for spesialundervisning og sikre at lærerne melder behov for spesialundervisning til rektor.

I noen tilfeller vil skolens vurdering og eventuelle utprøving av tiltak etter opplæringsloven § 5-4 konkludere med at eleven ikke kan få tilfredsstillende utbytte av opplæringen innenfor det ordinære opplæringstilbudet. Eleven har da krav på spesialundervisning, jf. opplæringsloven § 5-1. Det er viktig at prosessen for å kunne gi spesialundervisning blir startet så snart som mulig etter at behovet for dette er avdekket. Undervisningspersonalet har derfor både plikt til å vurdere om en elev trenger spesialundervisning og å melde fra til rektor når det er behov for det, jf. opplæringsloven § 5-4. Skolen må ha en fremgangsmåte som er kjent og innarbeidet blant lærerne slik at de vurderer og melder behov for spesialundervisning.

5.2 Fylkesmannens undersøkelser

Informantene opplyser at alle elever kartlegges faglig ved skolestart, kontaktlærer gjennomfører en oppstartsamtale og involverer ressursteamet ved behov for nærmere kartlegging. Det er laget skjemaer for oppstartsamtalen og for bestilling av kartlegging

Ledere og lærere har opplyst at det holdes ukentlige teammøter hvor elevenes faglige og sosiale utvikling gjennomgås. Når lærer har fått en bekymring for en elev, tas dette opp på teammøtet hvor rådgiver og avdelingsleder er til stede. I tillegg tas hver enkelt elev opp på «trippelsamtaler» (avdelingsleder, rådgiver og kontaktlærer) to ganger i året.

Dagsprogrammene for felles planleggingsdag i januar 2015 og 2016 viser at elevundersøkelsen gjennomgås og at det settes av tid til arbeid med resultatene av denne i avdelingene. I 2016 ble det også arbeidet med skjema for trippelsamtalene med følgende temaer: trivsel, faglig ståsted generelt, og fravær, orden/atferd.

I kroppsøving brukes «*prosedyre ved søknad om tilrettelegging eller fritak fra vurdering med karakter*». Med bakgrunn i erfaring fra at det er flere elever fra samme utdanningsprogram som har hatt behov for tilpasset undervisning, har lærerne planlagt et prosjekt for neste skoleår med «*Fysisk aktivitet og livsstil*» for en gruppe elever med liknende behov. De venter at dette vil gi elevene bedre utbytte enn individuelle tiltak som ellers er vanlig.

Det er på teammøtene det vurderes om det skal settes i verk tiltak for elever som ikke får tilfredsstillende utbytte av opplæringen slik den blir gitt. Læreren få da innspill fra rådgiver og avdelingsleder om hva som kan prøves ut. Skolen har også mentorordning for nye lærere.

Ledelsen viser til at alle elever kartlegges faglig ved skolestart. Kontaktlærer gjennomfører en oppstartsamtale og ressursteamet involveres ved behov for nærmere kartlegging. Avdelingsleder deltar på de ukentlige teammøtene hvor det også vurderes om elever har behov for spesialundervisning. Det er utarbeidet et skjema for oppstartsamtalen og et skjema for bestilling av kartlegging. Videre foreligger det skjema for de obligatoriske to elevsamtalene.

Lærerne i programfaget opplyser at kontaktlærer gjennomfører en samtale med eleven etter at eleven har vært drøftet på teammøte om det bør settes i verk tiltak. Kontaktlærer undersøker om det foreligger forhold som hindrer læring, f.eks. psykososiale vansker eller psykiske utfordringer. Ved behov trekkes helsesøster, minoritetsrådgiver, rådgiver, spesialpedagog og/eller skolepsykolog inn. Også foresatte kobles inn. Det samtales om læringsmiljøet, læringsstrategier, undervisningsmetoder, tidligere skoleerfaringer og ses på kartlegginger som er gjort av elevens forutsetninger, samt vurderes om det er behov for nye kartlegginger. Deretter vurderes nye tiltak, eventuelt henvisning til PPT. Av særskilte tiltak som kan vurderes for å øke læringsutbytte nevnes mer praktisk organisering av opplæringen ved mer praksis og mindre teori, eller tilbud om å ta Vg1 over to år.

Disse lærerne opplyser at de ønsker skriftlige rutiner og savner et system for hvordan faglærer/kontaktlærer kan gi bekymring videre, dvs. en tydeligere ansvarsfordeling.

5.3 Fylkesmannens vurderinger

Det gis ulike og til dels mangelfulle beskrivelser av hvordan lærerne individuelt vurderer om elevene har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, men det er likevel en felles oppfatning av at dette i praksis gjøres kontinuerlig gjennom skoleåret. Med ukentlige møter i teamene bør også terskelen for å ta opp bekymringer om enkeltelever være relativt lav. Det vil også være grunnlag for en felles oppfatning av hvordan lærerne skal vurdere elevenes utbytte. Fylkesmannen legger til grunn at denne fremgangsmåten er innarbeidet og følges opp av ledelsen ved at avdelingslederne deltar i møtene.

Fylkesmannens oppfatning er at det ved vurdering av læringsutbytte i større grad synes å være fokus på elevens individuelle egenskaper og mulige vansker, og i mindre grad lærerens valg av arbeidsmåter og vurderingspraksis, eller læringsmiljøet på skolen og i klassen, selv om noen også nevne dette. Programfaglærerne synes å ha større fokus på flere faktorer ved og rundt elevene enn de øvrige lærerne uttrykker. Vi legger vekt på at det er et fokus på differensiering av undervisningen siden flere nevner dette og at ledelsen gjennom å være til stede på teammøtene kan bidra til å ha et bredere blikk på de elevene som omtales.

Fylkesmannen legger til grunn at det gjennomføres tiltak for elever som ikke har tilfredsstillende utbytte av opplæringen etter at teammøtet har vurdert at tiltak innenfor den ordinære opplæringen vil kunne gi eleven et bedre utbytte av opplæringen. Videre legger vi til grunn at eleven blir henvist til PPT for vurdering av behov for spesialundervisning dersom teamets vurdering er at tilpasning innenfor ordinær opplæring ikke vil gi eleven tilfredsstillende utbytte. Beskrivelsene av dette er så samstemte at vi ser på dette som en innarbeidet framgangsmåte.

Lærerne er gjennomgående kjent med at det er teamet med avdelingsleder som skal ha melding om elever som kan ha behov for spesialundervisning. Vi legger til grunn at avdelingsleder representerer skolens ledelse i denne sammenheng.

5.4 Fylkesmannens konklusjon

Fylkesmannen legger til grunn at de beskrevne fremgangsmåtene er innarbeidet på hele skolen slik at også de øvrige avdelingene på skolen følger disse. Vår konklusjon er under denne forutsetningen at skolen oppfyller minstekravene i regelverket på dette området.

Det kan fortsatt være forbedringspotensial ved måten lærerne vurderer elevenes utbytte og hvilke mulige tiltak som lærerne har til rådighet for å tilpasse innenfor ordinær opplæring for å bedre utbyttet.

Fylkeskommunen har tatt et initiativ til utvikling av felles retningslinjer og utprøving av tiltak innenfor ordinær opplæring som skal behandles politisk i høst. Fylkesmannen forventer at det blir lagt fram en plan for implementering av dette i skolene.

6. Vurdering av behov for særskilt språkopplæring

6.1 Rettslige krav

Nedenfor har vi oppgitt de rettslige kravene for tilsynet med skolens arbeid med å vurdere behov for særskilt språkopplæring. Vi viser også til hvilke bestemmelser i opplæringsloven og i forskrift til opplæringsloven kravene er knyttet til.

Skolen må ha en innarbeidet fremgangsmåte for å kartlegge elevenes ferdigheter i norsk. For elever med behov for særskilt norskopplæring må en innarbeidet fremgangsmåte sikre at det blir vurdert om eleven også har behov for morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring.

Elever i grunnopplæringen med annet morsmål enn norsk og samisk, har rett til særskilt norskopplæring til de har tilstrekkelige ferdigheter i norsk til å følge den ordinære opplæringen på skolen, jf. opplæringsloven § 3-12. Om nødvendig har elevene også rett til morsmålsopplæring, tospråklig fagopplæring eller begge deler. Skoleeier har ansvaret for at kartleggingen av elevens norskerferdigheter blir gjort før vedtaket om særskilt språkopplæring. I de fleste tilfeller er det skolen som gjennomfører kartleggingen. Skolen må også vurdere om eleven eventuelt har behov for morsmålsopplæring, tospråklig fagopplæring eller begge deler. Skolen må ha en kjent og innarbeidet fremgangsmåte som sikrer dette.

Elever med vedtak om særskilt språkopplæring skal få kartlagt sine norskerferdigheter underveis i opplæringen.

Skolen skal også kartlegge eleven underveis i opplæringen når eleven får særskilt språkopplæring, jf. opplæringsloven § 3-12. Dette for å vurdere om eleven har tilstrekkelige ferdigheter i norsk til å følge den vanlige opplæringen på skolen. Skolen må foreta en individuell vurdering av tidspunktet for dette.

6.2 Fylkesmannens undersøkelser

Fylkesmannen baserer sine undersøkelser og vurderinger på innsendte egenrelevninger med vedlegg i RefLex, på innsendt dokumentasjon ellers og på intervjuer.

Ved skolestart har kontaktlærer oppstartsamtale med alle elevene. Elevene fyller ut oppstartskjema før samtalen og går igjennom dette sammen med kontaktlærer. Det er et eget skjema for de minoritetsspråklige elevene. Det har hendt ved oppstartsamtalet at elevene ikke forstår alt som blir sagt, men som regel klarer de seg godt i denne typen språksituasjon.

Faglærer i norsk gjennomfører kartlegging tidlig i skoleåret. De bruker ikke en kartlegging som er spesielt tilrettelagt for de minoritetsspråklige elevene. De opplyser at de også vurderer bl.a. botid i Norge, og melder ifra om behov. Skolen har et tilbud som de kaller «*minoritetsnorsk*», og som gis til elever som har mindre enn seks års botid i Norge. Det skulle egentlig ha vært satt grense ved fem år, men de gir utvidet tilbud til elever som har behov for mer begrepsopplæring i norsk.

Elevene vurderes underveis gjennom løpende uformell vurdering på samme måte som de øvrige elevene. Det ser ikke ut til å være aktuelt å vurdere om elevene har behov for morsmålsopplæring og/eller tospråklig fagopplæring.

Ved behov for mer formell kartlegging meldes det ifra i teammøtene til avdelingsleder og spesialpedagog. De bruker «Rådgiveren» fra NetPed. De ser det som umulig å gjennomføre en veldig omfattende kartlegging. Elevene som kommer fra Mottaksskolen i Kristiansand har med resultatene av kartlegging derfra. Lærerne opplever det som frustrerende at det av og til går langt ut i skoleåret før de klarer å få bestemt sammen med elevene hva de skal gjøre kommende skoleår. Generelt sett er denne elevgruppen utålmodig etter å bli ferdig med videregående opplæring, og er lite innstilt på å bruke ekstra tid, selv om skolen ser at det ville være nyttig for dem og tilbyr dem dette.

I år får elevene to timer minoritetsnorsk som tas fra «*studietimer*» i programfag. I fjor fikk de to timer i tillegg til de ordinære 35 uketimene, men da opplevde skolen at mange ikke kom til timene. Elever som får tilbud om to timer minoritetsnorsk og som ikke vil ta imot dem, må fraskrive seg disse. Norsklærerne ville gjerne ha mer system på hvordan de følger opp elevene i de ordinære norsktimene.

Enkeltvedtakene vi har fått, underbygger inntrykket vi har fått om at ikke skolen ser ut til å vurdere tospråklig fagopplæring og morsmålsopplæring for elevene. De beskriver heller ikke den minoritetsspråklige elevens nivå i norsk som et andrespråk. Enkeltvedtakene er vedlagt søknadsskjema fra eleven og en funksjonsprofil fra kartleggingen i Rådgiveren. Eksemplene viser ulike profiler, men alle ligger i hovedsak på store og ekstra store fagvansker.

6.3 Fylkesmannens vurderinger

Kvadraturen skolesenter har mange minoritetsspråklige elever, og helt sikkert elever med mange nivåer og ulike behov. Derfor virker det noe overraskende at det er ett tilbud for alle som vurderes å ha behov for særskilt opplæring i norsk. Enkeltvedtakene tyder på at det ikke er inngående individuell behandling. Det henvises til kartlegging, men sies ikke noe om hva den viser ut over at eleven har et behov for særskilt språkopplæring.

Vi har ikke fått noen eksempler på vedtak om at særskilt norskopplæring opphører, men vi ser at det i enkeltvedtakene vi har fått for elever i vg2, står at vedtaket gjelder til ny kartlegging er foretatt og viser at eleven ikke lenger har behov for særskilt språkopplæring.

I de samme enkeltvedtakene for elever i vg2 står det ikke noe annet om opplæringen enn at elevene skal få særskilt norskopplæring og at denne kommer i tillegg til den ordinære undervisningen i norsk, dvs. at elevene sammen med klassene får følge samme progresjon som denne. Etersom de får vanlig undervisning i norsk sammen med de øvrige elevene, kan vi ikke se at det bli riktig å si at det står at de skal få særskilt norskopplæring - slik det er beskrevet i forskriften og læreplanverket. I intervjuene fikk vi det inntrykk at *minoritetsnorsk* inneholder mye begrepsopplæring.

Enkeltvedtakene vi har fått for elever i vg1 har en beskrivelse av innholdet i særskilt norskopplæring: «*Grunnleggende norsk har fokus på språk og kultur, ordforråd og grammatikk, lese og skrivetrening og rettskriving. Mål å komme opp på B2-nivå*». Ut ifra enkeltvedtaket er det vanskelig å se at dette kommer i tillegg til vanlig norskopplæring

som for elevene på vg2. Men dette ble fortalt i intervjuene. Disse to timene i minoritetsnorsk kommer i tillegg til vanlig norskopplæring. Dette er en fordel med tanke på at elevene skal ha opplæring i de samme kompetansemålene som resten av klassen, under forutsetning av at de kan nok til å følge undervisningen.

De to timene med minoritetsnorsk undervises av spesialpedagog, og er ifølge enkeltvedtakene vi har fått for vg1, opplæring i grunnleggende norsk. Ut fra forklaringene i intervjuene legger vi til grunn at det er *læreplan i norsk for elever i videregående skole med kort botid i Norge* som brukes.

I den vanlige opplæringen i norsk legges det også vekt på begrepsopplæring, noe som gjøres i den vanlige opplæringen i fag (ikke bare i norsk). Lærerne understreket at dette er noe som kommer alle elever til nytte.

*Vurderingskriteriet for om eleven har rett til særskilt språkopplæring er om eleven har **tilstrekkelige norskkunnskaper til å følge den vanlige opplæringen i skolen**. Det vanlige er å vurdere om eleven har kunnskaper i norsk tilsvarende B3-nivå. Ved lavere nivå på de fleste områder som vurderes, er det vanlig at det foreligger behov for særskilt språkopplæring. Hva som er den enkelte elevens opplæringsbehov må vurderes individuelt. I enkeltvedtakene fra Kvadraturen skolesenter tas det ikke stilling til elevens oppnådde nivå ut fra kartleggingen.*

Fylkesmannen stiller seg undrende til at skolen lar elevene følge vanlig opplæring i alle fag inkludert norsk, samtidig som elevene vurderes å ha behov for og innvilges rett til særskilt norskopplæring. Vi kjenner ikke til om kartleggingsverktøyet skolen bruker for alle elever i norsk, er egnet til å fastsette nivå i norsk ved språkkartlegging av elever som ikke har norsk som morsmål.

6.4 Fylkesmannens konklusjon

Skolen kartlegger de minoritetsspråklige elevene i norsk med samme kartleggingsverktøy som de kartlegger elever med norsk som morsmål, både før vedtaket fattes og i løpet av opplæringen. Fylkesmannen stiller spørsmål ved om dette er egnet som kartlegging av språkkompetanse for å finne elevenes nivå som grunnlag for å vurdere om eleven har tilstrekkelige kunnskaper i norsk til å kunne følge ordinær opplæring skolen.

Skolen vurderer ikke i enkeltvedtakene om elevene har kunnskaper i norsk til å kunne følge opplæringen i fagene på norsk. Dersom de på grunn av mangelfulle kunnskaper i norsk ikke kan få utbytte av opplæringen i andre fag, kan de ha rett på tospråklig opplæring i faget og/eller morsmålsopplæring i tillegg til særskilt norskopplæring.

Skolen har ikke definert elevenes kompetansenivå i norsk i vedtakene. Det kan innebære at elever som *ikke kan følge* vanlig opplæring, ikke får særskilt opplæring i norsktimene og/eller tospråklig fagopplæring slik de kan ha rett på. Vi stiller spørsmål ved om det er mulig å gi elevene tilfredsstillende utbytte av opplæringen på norsk når eleven har store og ekstra store fagvansker som kartleggingene viser.

På den annen side kan det også innebære at elever som *kan følge* vanlig opplæring i norsk og andre fag, følger denne og ikke har rett til særskilt språkopplæring. At skolen likevel tilbyr dem ekstra opplæring i norsk er dermed ikke å definere som særskilt språkopplæring. Det er dermed ikke krav om enkeltvedtak og det kan ikke tas fra timer i andre fag.

7. Frist for retting av brudd på regelverket

Fylkesmannen har i kapitlene 3 til og med 6 konstatert brudd på regelverket. I denne rapporten gis Vest-Agder fylkeskommune frist til å rette brudd på regelverket, jf. kommuneloven § 60 d.

Frist for retting er 15.10.16. Skoleeier må innen denne datoen sende Fylkesmannen en erklæring om at bruddet på regelverket er rettet og en redegjørelse for hvordan bruddet er rettet.

Dersom brudd på regelverket ikke rettes innen den fastsatte fristen, vil Fylkesmannen vedta pålegg om retting. Et eventuelt pålegg om retting vil ha status som vedtak og vil kunne påklages, jf. forvaltningsloven kapittel VI.

Følgende pålegg er aktuelle å vedta etter utløp av rettefristen i denne rapporten:

Skolens arbeid med opplæring i fag

1. Vest-Agder fylkeskommune må sørge for at arbeidet med individuelle opplæringsplaner ved Kvadraturen skolesenter er i samsvar med opplæringsloven §§ 5-1 og 5-5.

Vest-Agder fylkeskommune må i denne forbindelse se til at:

- a. skolen har en innarbeidet fremgangsmåte for å sikre at IOP-en er samordnet med den ordinære opplæringen (klassens) planer.

Undervisvurdering for å øke elevens læringsutbytte

2. Vest-Agder fylkeskommune må sørge for at den individuelle undervisvurderingen ved Kvadraturen skolesenter bidrar til at elevene får realisert sine muligheter til å nå målene for opplæringen, jf. opplæringsloven § 5-5 og forskrift til opplæringsloven §§ 3-1, 3-2 og 3-13.

Vest-Agder fylkeskommune må i denne forbindelse se til at:

- a. elevene får halvårsvurdering uten karakter
 - midt i opplæringsperioden i alle fag
 - på slutten av opplæringsåret i fag som ikke er avsluttet
- b. skolen har en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at lærerne i halvårsvurderingen
 - gir informasjon om elevens kompetanse i fagene
 - gir veiledning om hvordan eleven kan øke kompetansen sin

Vurdering av behov for særskilt språkopplæring

3. Vest-Agder fylkeskommune må sørge for at Kvadraturen skolesenter sikrer at elever som ikke har norsk eller samisk som morsmål, får vurdert sitt behov for særskilt språkopplæring, jf. opplæringsloven § 3-12.

Vest-Agder fylkeskommune må i denne forbindelse se til at:

- a. skolen har en innarbeidet fremgangsmåte for å kartlegge og vurdere om elevenes ferdigheter i norsk er gode nok til at de kan følge den vanlige opplæringen.
- b. skolen har en innarbeidet fremgangsmåte som sikrer at det blir vurdert om eleven også har behov for morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring når eleven har behov for særskilt norskopplæring.
- c. norskerferdighetene til elever med vedtak om særskilt språkopplæring blir kartlagt underveis i opplæringen.

8. Skoleeiers frist til å rette

Som nevnt i kapittelet ovenfor er skoleeier gitt frist for å rette de brudd på regelverket som er konstatert i denne rapporten.

Frist for tilbakemelding er 15.10.16.

Skoleeier har rett til innsyn i sakens dokumenter, jf. forvaltningsloven § 18.

Maiken Messel
Tilsynsleder
[sign]

Kari Skogen
[sign]

Vedlegg: Dokumentasjonsgrunnlaget

Følgende dokumenter inngår i dokumentasjonsgrunnlaget for tilsynet:

- Utfylt egenvurderingsskjema fra skolens ledelse
- Utfylte egenvurderingsskjemaer fra lærere i norsk, kroppsøving og helsefremmende arbeid på Vg1 Helse- og oppvekstfag
- Periodeplan Vg2 maritime fag +
- Skjermdump som viser at arbeidsplaner for uker er lagt ut.
- Årsplan norsk Vg2
- Operasjonaliserte kompetansemål – eksempel fra Helsefremmende arbeid Vg1
- Årsplan naturfag
- Skjema for oppstartsamtale med eleven
- Skjema for 1. obligatorisk elevsamtale
- Skjema for 2. obligatoriske elevsamtale
- Årskontrakt mellom fylkesutdanningssjefen og rektor
- Planleggingsdag 20.01.16 – Powerpoint
- Planleggingsdager 20.januar 2015 og 2016 - program
- Bestillingsskjema kartlegging
- Mentortilbud beskrivelse
- Mentor – ny som lærer
- Vedtak om særskilt språkopplæring for elever fra språklige minoriteter - Rutine for forarbeid
- Periodeplan høst 2015 vg1 KRØ
- Periodeplan vår VG1 2016 KRØ
- Differensieringsprosjekt i kroppsøving på Kvadraturen vid.
- Fellesfag uke 5-6-7 UTEN INNEBANDY
- Hvordan blir du vurdert i kroppsøving på kvadraturen Skolesenter
- Prosedyre ved tilrettelegging 3.9.15
- Søknad om tilrettelegging 1.9.15
- Prosjektbeskrivelse 18.2
- Tre saker om spesialundervisning
- Tre enkeltvedtak om særskilt språkopplæring

Det ble gjennomført stedlig tilsyn 2. mai 2016.

Følgende ble intervjuet:

- Skolens ledergruppe – 9 personer
- Fire lærere i helsefremmende arbeid Vg1
- Tre lærere i kroppsøving
- To lærere i norsk
- Tre lærere fra ressursteamet

Vi hadde også en samtale med tre elever.